

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ปัญหาสิ่งแวดล้อมเป็นปัญหาสำคัญที่กระทบกระเทือนต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์อย่างยิ่ง ความเสื่อมโทรมของทรัพยากรสิ่งแวดล้อมตลอดระยะเวลาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อความเป็นอยู่ของมนุษย์ให้เลวลง เนื่องจากมนุษย์และสิ่งแวดล้อมเป็นสิ่งที่มีความสัมพันธ์กันอย่างใกล้ชิดและแยกจากกันไม่ได้ เกษม สนิทวงศ์ (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2526 : 11) กล่าวว่า ปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นเป็นปัญหาที่ค่อนข้างยากแก่การแก้ไข เนื่องจากมนุษย์เราเรียนรู้แต่วิธีการพึ่งพาอาศัยและการใช้ประโยชน์จากธรรมชาติมากกว่าการที่จะรู้ถึงการอนุรักษ์เอาไว้ ดังนั้นผลที่เกิดตามมาจากการใช้ทรัพยากรในประเทศเราจึงเป็นปัญหาที่รุนแรงอยู่เสมอ

ความผิดพลาดของการพัฒนาประเทศในอดีต เป็นสาเหตุให้เราต้องเผชิญกับปัญหาสิ่งแวดล้อมอย่างที่เป็นอย่างนี้ในปัจจุบัน ในแผนพัฒนาฉบับแรก ๆ เน้นหนักไปในด้านความเจริญทางเศรษฐกิจ เพื่อให้ผลิตภัณฑ์ประชาชาติเพิ่มสูงขึ้น แต่ผลลัพท์ที่ตามมาจากการเร่งพัฒนาอย่างรวดเร็ว คือ ภัยการระคมทรัพยากรธรรมชาติซึ่งเป็นปัจจัยตัวสำคัญมาใช้โดยสิ้นเชิงถึงปัญหาที่จะเกิดจากการกระทำอย่างเกินกำลังนั้นทำให้ทรัพยากรธรรมชาติต่าง ๆ ลดน้อยลงจนน่าวิตก ดังนั้นในแผนพัฒนาฉบับต่อ ๆ มา จึงมีแนวนโยบายเพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาสิ่งแวดล้อมอย่างชัดเจน และได้กำหนดมาตรการพัฒนาเพื่อให้มีบรรลุตามนโยบายและเป้าหมายที่กำหนดทั้งในด้านการควบคุม กำกับระบบบริหาร คำนวณหมาย รวมถึงด้านการศึกษาและวิจัย (คณะกรรมการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ 2524 : 222-228)

ในฐานะที่เราเป็นประเทศกำลังพัฒนาเราย่อมมองเห็นว่าในประเทศที่พัฒนาแล้วเกิดความเดือดร้อนจากปัญหาสภาวะแวดล้อมเพียงใด และต้องลงทุนจำนวนมากในการแก้ไขปัญหที่เกิดขึ้น เราจึงน่าจะนำเอาบทเรียนเหล่านั้นมาคำนึงในการวางแผนพัฒนา

ประเทศ ปัญหาสิ่งแวดล้อมทุกปัญหาที่เกิดขึ้นในประเทศไทยนั้นได้สะสมตัวมาเป็นเวลานาน และประชาชนขาดความเข้าใจในปัญหาอย่างต่อเนื่อง จึงทำให้การแก้ไขปัญหามีเป็นไปไต่ยากและช้ามาก ประเด็นสำคัญอยู่ที่ว่าการที่จะแก้ไขทุกปัญหาในประเทศไทยให้ไต่ั้น เราจะต้องปลูกฝังทัศนคติให้กับประชาชน และการจะปลูกฝังไต่ั้นก็ต้องเริ่มที่เยาวชน ซึ่งก็หมายถึงการต้องปูพื้นฐานความเข้าใจที่ถูกต้องให้กับเยาวชนไต่ั้นเอง

การให้การศึกษาให้คนรู้และเข้าใจปัญหา ทัศนคติในคุณค่าของสิ่งแวดล้อมไต่ั้น คณะกรรมการวางพื้นฐานเพื่อปฏิรูปการศึกษา (2518 : 21-25 อ้างถึงใน โกลินทร์ รังสยาพันธ์ 2521 : 9) ไต่กล่าวไว้ว่า มิใช่การให้ความรู้โดยการให้จดจำรายละเอียดต่าง ๆ คั้งที่เป็นมาและเป็นอยู่โดยทั่วไป เพราะจะไม่บรรลุจุดหมายที่สำคัญในการสร้างทัศนคติที่ถูกต้อง อันจะมีผลต่อเนื่องไปถึงการปฏิบัติที่ถูกต้องด้วย การศึกษาที่หมายถึงเป็นการศึกษาเพื่อชีวิตและสังคมที่ต้องเสริมสร้างความรู้ ความคิด ทัศนคติ ทัศนคติ ให้คนรู้จักคิด รู้จักชีวิต เข้าใจสังคมและสิ่งแวดล้อมที่ตนมีส่วนร่วมอยู่ด้วย โกลินทร์ รังสยาพันธ์ (2521 : 9) กล่าวว่ การที่พิจารณาการศึกษาเพื่อใช้แก้ปัญหาล้อมนั้น ก็เพราะมีข้อที่ยอมรับอยู่ว่าการศึกษานั้นสามารถนำมาใช้และสมควรใช้เพื่อแก้ไขปัญหในสังคมประการหนึ่ง และในตัวบุคคลไต่มีสิ่งไต่รวมเรียกว่าลักษณะในตัวคนหรือองค์ประกอบเชิงมนุษย์ และสิ่งไต่กล่าวนี้สามารถใช้กระบวนการทางการศึกษาสร้างไต่ขึ้น และสามารถเปลี่ยนแปลงหรือพัฒนาให้เป็นไปในลักษณะที่ไต่ประสงค์ไต่อีกประการหนึ่ง

เย็นใจ เลหาวิช (อ้างถึงใน สุทิน ขอหะชัน 2524 : 24) กล่าวถึงปัญหาล้อมที่เกิดขึ้นใน Biosphere ว่า สาเหตุหนึ่งมาจากการขาดค่านิยมที่เหมาะสม เป็นเหตุให้คนปฏิบัติผิดแนวทางก่อให้เกิดปัญหาล้อมมากขึ้น แม้จะทราบว่ากรกระทำไต่ั้นจะมีผลเสียแต่ก็ยึดถือค่านิยมอย่างอื่นไต่ทำให้ต้องปฏิบัติ เช่น ความฟุ่มเฟือย ความมั่งไต่ าลา

อุบลพงษ์ วัฒนเสรี (คณะกรรมการสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2526 : 22) ให้ไต่คนะเกี่ยวกับ ทัศนคติของคนไทยในเรื่องสิ่งแวดล้อมไว้ว่า คนไทยเราทราบไต่ที่ปัญหาล้อมยังไม่มากกระทบก็ไต่ถือว่าไม่ใช่อันตรายของตน เพราะไต่นั้นจะต้องเปลี่ยน

ทัศนคติค่านิยมที่ว่าไม่ใช่เรื่องของตนออกไปจากจิตใจเด็ก ๆ เสียแกว้นี้ จะต้องมีการ
 ถ่ายทอดสิ่งแวดล้อมไปยังระดับผู้เรียนโดยเน้นให้เกิดมีบทบาท และสำนึกรับผิดชอบด้าน
 สิ่งแวดล้อมในกิจกรรมที่ใกล้ตัวของเด็กหรือของผู้เรียนเสียก่อน ถ้าเรามองในภาพรวม
 ของประเทศเรายังพบว่า ความรู้สึกรักในสิ่งแวดล้อม ความรู้สึกที่จะรับผิดชอบต่อ
 สิ่งแวดล้อมของคนของเราไม่กระตือรือร้นเลย คล้ายกับว่าการศึกษาที่เราพยายามทุ่มเท
 ในเรื่องนี้สูญเปล่า ซึ่งอาจเป็นเพราะการสอนของครูนั้นจุดประสงค์พฤติกรรมของการสอน
 ยังไม่ไต่ลงไปถึงขั้นปฏิบัติ

วิลเลียม บี สแตปป์ (William B. Stapp 1974 : 232-241 อ้างถึง
 ใน ฐิตยา หมอกน้อย 2524 : 48) กล่าวถึง จุดมุ่งหมายของการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษา
 ที่จะเน้นในด้านการให้ความรู้ความเข้าใจ ให้เด็กมีเจตคติมองเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อม
 ศึกษาที่มีคุณภาพเพื่อจะก่อให้เกิดเป็นแรงกระตุ้นให้เด็กเข้ามามีส่วนร่วมในงานที่เกี่ยวกับการ
 แก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อม

ศาสตราจารย์ วูล์ฟ ฮาบริช (Prof. Wulf Habrich คณะกรรมการ
 สิ่งแวดล้อมแห่งชาติ 2526 : 54-55) ให้ความเห็นในการสัมมนาแนวคิดหลักในการ
 พัฒนาวิชาสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับครูว่า พื้นฐานของสิ่งแวดล้อมศึกษา เด็กควรจะมีโอกาส
 ใ้รับรู้และเรียนรู้ค่านิยมและทัศนคติ ตลอดจนหน้าที่ที่เด็กต้องรับผิดชอบต่อ ต้องเรียนรู้และ
 ชำนาญที่จะปกป้องและปรับปรุงสิ่งแวดล้อม ตลอดจนการพัฒนารูปแบบของพฤติกรรมใหม่

จะเห็นว่าสาเหตุของปัญหาสิ่งแวดล้อมนั้นมาจากความเชื่อ ทัศนคติ และค่านิยม
 ซึ่งมีผลต่อการตัดสินใจของคนในการทำลายสิ่งแวดล้อม การทำลายสิ่งแวดล้อมนี้จะเกิด
 ขึ้นได้มากน้อยและรวดเร็วเพียงใ้ไหนขึ้นอยู่กับพฤติกรรมของมนุษย์ที่แสดงออกมา โดยมี
 ความเชื่อ เจตคติ และค่านิยมเป็นพื้นฐานที่แท้จริง ดังนั้นการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อมจึง
 อยู่ที่การเปลี่ยนแปลงเจตคติของคนในสังคม มาตรการต่าง ๆ ที่สำคัญในการแก้ไข
 ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมจะบรรลุเป้าหมายที่วางไว้ก็ต่อเมื่อมนุษย์ใ้ถูกเปลี่ยนเจตคติใหม่ใ้ใ้ใ้
 ได้รับความรู้ใหม่ และมองสิ่งแวดล้อมใ้ใหม่ใ้ใหม่ใ้ไปสู่การมีพฤติกรรมที่พึงปรารถนา การ-
 ศึกษาจึงต้องมึบทบาทที่สำคัญยิ่งต่อการแก้ปัญหาสิ่งแวดล้อม (อรพินท์ เขี่ยมศิริ 2521 : 5)

มานิตย์ เรื่องรักน (2525 : 3) ได้ให้ทัศนะเกี่ยวกับเรื่องนี้ว่าถ้าเรามีความมุ่งมั่นที่จะแก้ไข ปรับปรุงสิ่งแวดล้อมที่เสียไปแล้วนี้ให้กลับดีย่อมกระทำได้ไม่ยาก นั่นคือ การให้การศึกษแก่ประชาชนในเรื่องสิ่งแวดล้อมอย่างทั่วถึง อันจะเป็นการส่งเสริมให้ประชาชนมีความรู้ ทักษะ และ การปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมและการส่งเสริมดังกล่าว ควรจะกระทำกับประชาชนในทุกกลุ่มอายุ แต่กลุ่มที่ควรเน้นพิเศษคือ กลุ่มเด็กในวัยเรียนที่กำลังเติบโตเป็นผู้ใหญ่ในอนาคต การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมทางค่านีสิ่งแวดล้อมของประชาชนในกลุ่มนี้จะเป็นการเปลี่ยนแปลงที่ถาวรและมีประโยชน์ต่อชุมชนระยะยาว

การให้ความรู้แก่ประชาชนเพื่อปลูกฝังค่านิยม และความเชื่อทางสิ่งแวดล้อม อาจทำได้โดยการศึกษา 3 ระดับ คือ

ระดับค่าสุด คือ ให้ข้อเท็จจริงต่าง ๆ เกี่ยวกับปัญหาสิ่งแวดล้อม

ระดับที่สอง คือ ความคิดรวบยอด หรือสังกัป ซึ่งเกิดจากการนำข้อเท็จจริงที่เกี่ยวข้องมาเชื่อมโยงกัน หรือสัมพันธ์กัน

การให้การศึกษ 2 ระดับนี้ จะช่วยแก้ไขความเชื่อจากผิดมาเป็นถูกต้องทรงความต้องการได้ ส่วนการให้ความรู้ระดับที่สามซึ่งเป็นระดับสูงสุด คือ การสร้างค่านิยมที่ต้องการ

นนทลี วิษพันธ์ (2525 : 27) ให้ทัศนะเกี่ยวกับการสร้างค่านิยมไว้ว่า การสร้างค่านิยมนั้นเป็นเรื่องที่กระทำไม่ได้ง่ายนัก เพราะค่านิยมจะเกิดขึ้นได้ก็โดยที่บุคคลมีประสบการณ์ในเรื่องนั้นมานาน แต่เนื่องจากปัญหาทางค่านีสิ่งแวดล้อมมีความเกี่ยวพันกับการทัศนใจและพฤติกรรมหรือการกระทำของบุคคลมาก ดังนั้นการปลูกฝังค่านิยมทางค่านีสิ่งแวดล้อมจึงจำเป็นจะต้องเน้นหนักในการให้บุคคลมีประสบการณ์จริง ๆ คือ เน้นหนักทางค่านการทัศนใจ และการลงมือปฏิบัติในแนวทางที่จะช่วยอนุรักษ์ภาวะแวดล้อม และป้องกันปัญหาอย่างมีเหตุผล

จากการประชุมเรื่องการจัดสิ่งแวดล้อมศึกษาของประเทศไทย 2 ครั้ง โดยความริบฉิชอบของศูนย์พัฒนาหลักสูตร กรมวิชาการ ครั้งที่หนึ่ง เป็นการประชุมปฏิบัติการเพื่อพิจารณาเรื่องสิ่งแวดล้อมศึกษากับการพัฒนาหลักสูตร ระหว่างวันที่ 25-29

กรกฎาคม 2520 ที่ประชุมโตเสนอร่างจุดมุ่งหมาย หลักการ โครงสร้าง และ เนื้อหาอย่างกว้าง ๆ ของสิ่งแวดลอมศึกษาที่ควรบรรจุไว้ในหลักสูตร ครั้งที่สอง เป็นการประชุมปฏิบัติงานพิจารณาอย่างกว้าง และจัดแบ่งเนื้อหาสิ่งแวดลอมศึกษาให้ เหมาะสมกับระดับชั้น ระหว่างวันที่ 26-29 กันยายน 2520 โดยมีวัตถุประสงค์ เพื่อพิจารณาจุดหมาย หลักการโครงสร้างของวิชาสิ่งแวดลอมศึกษาที่ควรสอดแทรก ไว้ในหลักสูตรประถมศึกษา และมีขมยศึกษาทุกระดับชั้น รวมทั้งความมุ่งหมายของ เนื้อหาวิชาสิ่งแวดลอมศึกษาที่จะจัดไว้เป็นวิชาเลือกในระดับมัธยมศึกษา (ปิยะวที คงกำเนิด 2525 : 22)

จากการร่วมปฏิบัติการพิจารณางานร่างหลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษาของ ศูนย์พัฒนาหลักสูตร อรพินท์ เขียมศิริ (2521 : 81-82) ได้ให้ข้อสังเกตไว้ว่า ในการจัดกลุ่มเพื่อพิจารณาอย่างกว้างเนื้อหาสาระของหลักสูตรสิ่งแวดลอมนี้ กลุ่มประชากร และกลุ่มจรรยาบรรณสิ่งแวดลอม พิจารณาตามแนวคิดของ วิลเลียม บี แสตปป์ (William B. Stapp) ส่วนกลุ่มระบบนิเวศน์ และกลุ่มเศรษฐศาสตร์และเทคโนโลยีนั้นได้วางแนวความคิดใหม่ กลุ่มการตัดสินใจทางสิ่งแวดลอมนั้นมิได้วาง แนวความคิดไว้ เนื่องจากเห็นว่าการศึกษาการตัดสินใจเป็นขบวนการซึ่งถูกต้อง แต่ตามแนว ความคิดของแสตปป์ที่วางไว้ และศูนย์พัฒนาหลักสูตรยึดเป็นแนวทางในการพัฒนา หลักสูตรนั้น สิ่งที่เราต้องพัฒนาคือ ให้เด็กเกิดความเข้าใจ ให้มีการตัดสินใจเกี่ยวกับ สิ่งแวดลอมได้ถูกต้อง จากการที่แบ่งกลุ่มย่อยนี้ทำให้ผลการประชุมคานเนื้อหาสาระของ หลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษาออกมาแตกต่างกันในแต่ละกลุ่ม

สิ่งแวดลอมศึกษามีได้ถูกพิจารณำเข้าไปในหลักสูตร ตั้งแต่เริ่มแรกแต่เป็น การผสมผสานสิ่งแวดลอมศึกษาเข้าไปในหลักสูตรตามโครงสร้างของหลักสูตรที่มีอยู่เดิม ทั้งนี้เป็นผลจากการมองสิ่งแวดลอมในลักษณะของวิชาที่ใส่เข้าไปในหลักสูตรเท่านั้น มิได้ มองสิ่งแวดลอมศึกษาในลักษณะของขบวนการซึ่งมุ่งที่จะศึกษาค่านิยม ปกัทักษะในคาน การตัดสินใจแก้ปัญหาสิ่งแวดลอม เรื่องของสิ่งแวดลอมมิได้ถูกพิจารณาว่ามีความสำคัญ เพียงพอ เนื่องจากส่วนใหญ่ปรากฏอยู่ในวิชาเลือก ซึ่งนักเรียนบางคนเท่านั้นที่ได้เรียน โดยเฉพาะอย่างยิ่งในระดับมัธยมศึกษา

อรพินท์ เอี่ยมศิริ (2521 : 81-113) ได้ให้ความคิดเห็นเกี่ยวกับการ สอดแทรกสิ่งแวดลอมศึกษาเข้าในหลักสูตรไว้ว่า ข้อดีในการสอดแทรกสิ่งแวดลอมศึกษา เข้าไปในหลักสูตร เป็นองค์ประกอบหนึ่งของวิชาต่าง ๆ ที่มีอยู่แล้วคือ ทำให้สิ่งแวดลอม- ศึกษาสามารถที่จะผสมผสานเข้ากับการศึกษาวิชาต่าง ๆ ได้ ไม่ถูกมองว่าสิ่งแวดลอม- ศึกษาไปแย่งเวลาจากวิชาอื่นซึ่งเดิมก็มีปัญหาอยู่แล้ว และทำให้เห็นความสัมพันธ์ของ สิ่งแวดลอมศึกษากับวิชาอื่น ๆ แต่การผสมผสานสิ่งแวดลอมศึกษาเข้าในหลักสูตรโดยการ สอดแทรกนั้นจำเป็นที่ครูในแต่ละวิชาจะต้องสอนให้เกิดความสัมพันธ์กันให้ได้ ซึ่งเป็นไป ได้ยาก เพราะครูจะต้องมีความรู้ในเรื่องของสิ่งแวดลอมอย่างถ่องแท้ มิฉะนั้นจะทำให้ สิ่งแวดลอมที่เกิดขึ้นนั้นมีหลายลักษณะตามความเข้าใจของครูแต่ละคน และอีกประการ หนึ่งจำเป็นอย่างยิ่งที่ครูทุกคนจะต้องมีความรู้ในเรื่องของขบวนการสิ่งแวดลอมศึกษาคด้วย

หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ได้จัดเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม- ศึกษาให้บูรณาการอยู่ในกลุ่มประสบการณ์ต่าง ๆ แต่ส่วนมากเนื้อหาที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอม- ศึกษาในระดับนี้ถูกจัดให้บูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ตั้งแต่ระดับชั้น ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 แม้หลักสูตรประถมศึกษาฉบับนี้ได้ประกาศ ใช้อย่างถึง 8 ปีแล้ว แต่ยังมีได้มีการประเมินผลหลักสูตรในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษา มาก่อน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเห็นสมควรที่จะได้มีการศึกษาถึงสภาพและปัญหาของการใช้ หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษาขึ้น เพื่อเป็นแนวทางในการ ประเมินผลหลักสูตร และปรับปรุงหลักสูตรสิ่งแวดลอมศึกษาระดับประถมศึกษา เพื่อให้ การใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษาในอนาคตเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ ผลดีต่อการแก้ปัญหาสภาพแวดลอมของสังคมไทยในอนาคตได้ด้วยประการหนึ่ง และการ- ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษานี้ จะเป็นส่วนหนึ่งที่ทำให้ทราบสาเหตุที่แท้จริงว่าการให้การศึกษาในส่วนนี้แก่เยาวชนเพราะ เหตุใด จึงยังไม่สามารถเปลี่ยนพฤติกรรมและค่านิยมในบ้านสิ่งแวดลอมให้เกิดพฤติกรรม ที่พึงปรารถนาและมีการปฏิบัติที่ถูกต้องเกี่ยวกับสิ่งแวดลอมได้

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่ เกี่ยวกับสิ่งแวดลอมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

2. เพื่อศึกษาปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร

ขอบเขตของการวิจัย

1. การวิจัยนี้ศึกษาเฉพาะการใช้หลักสูตรประถมศึกษาที่เกี่ยวกับเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาซึ่งบูรณาการอยู่ในกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิตเท่านั้น
2. การวิจัยนี้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ของโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร เท่านั้น
3. เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาสำหรับการวิจัยนี้เป็นเนื้อหาที่เกี่ยวกับ สิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ดิน หิน แร่ น้ำ ป่าไม้ สัตว์ พืช และอากาศ
4. การวิจัยนี้ศึกษาสภาพและปัญหาการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาจากข้อมูลของบุคคลที่เกี่ยวข้องกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา 3 กลุ่ม คือ
 1. ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ
 2. หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
 3. ครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต
5. การใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในการวิจัยนี้จะเกี่ยวข้องกับการศึกษากิจกรรม 3 กิจกรรม คือ การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร และการสอนของครู

ปัญหาที่ทองการทราบจากการวิจัย

1. โรงเรียนได้ดำเนินการอย่างไรบ้างเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ในขอบเขตของการแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดกิจกรรมที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของครู

2. ปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร มีอะไรบ้าง

คำนิยามศัพท์

เพื่อให้ความหมายของคำ และข้อความที่ใช้ในการวิจัยเป็นที่เข้าใจตรงกัน ผู้วิจัยจึงได้กำหนดความหมายดังต่อไปนี้

เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษา หมายถึง เนื้อหาวิชาที่กำหนดในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมทางธรรมชาติ ซึ่งได้แก่ ดิน หิน แร่ น้ำ อากาศ ป่าไม้ สัตว์ และพืช

การใช้หลักสูตร หมายถึง การนำหลักสูตรไปสู่ภาคปฏิบัติในโรงเรียน โดยอาศัยกิจกรรม 3 กิจกรรม คือ การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของครู

การแปลงหลักสูตรสู่การสอน หมายถึง การจัดทำรายละเอียดเพื่อเป็นแนวทางในการใช้หลักสูตรของครู ได้แก่ การจัดทำเอกสารคู่มือการใช้หลักสูตร การทำโครงการสอน และแผนการสอน

การจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร หมายถึง การจัดสภาพที่เหมาะสม เพื่อให้การใช้หลักสูตรสัมฤทธิ์ผล ซึ่งได้แก่ การเตรียมครูผู้สอน การบริการค้ำสอน การเรียนการสอนและวัสดุอุปกรณ์ การจัดอาคารสถานที่ให้เหมาะสมกับการเรียนการสอน

การจัดการเรียนการสอนของครู หมายถึง สภาพการจัดการเรียนการสอน เนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษา ในหลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในด้านต่อไปนี้

1. การเตรียมการสอน
2. การจัดกิจกรรมการเรียนการสอน
3. การจัดกิจกรรมเสริมหลักสูตร
4. การวัดและประเมินผลการเรียน

กิจกรรมการเรียนการสอน หมายถึง วิธีการจัดประสบการณ์การเรียนรู้ และสื่อการเรียนที่ครูเลือกใช้ในการสอนแต่ละหน่วย

การวัดและการประเมินผลการเรียน หมายถึง เทคนิคและวิธีการที่ใช้ในการตรวจสอบการเรียนรู้ของนักเรียน หลังจากได้ผ่านกระบวนการเรียนการสอนไปแล้ว ว่าเกิดการเรียนรู้ตามจุดมุ่งหมายของหลักสูตรหรือไม่ มากน้อยเพียงใด

ปัญหาการใช้หลักสูตร หมายถึง สภาพปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดกิจกรรม การใช้หลักสูตรทั้ง 3 กิจกรรม คือ การแปลงหลักสูตรสู่การสอน การจัดปัจจัยที่เอื้อต่อการใช้หลักสูตร และการจัดการเรียนการสอนของครู ซึ่งเป็นอุปสรรคต่อการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษา

ประโยชน์ของการวิจัย

การศึกษาสภาพการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พุทธศักราช 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษานี้ ทำให้ทราบสภาพที่เป็นจริงของการจัดกิจกรรมการใช้หลักสูตร และทราบปัญหาที่เกิดขึ้นในการใช้หลักสูตรซึ่งจะเป็นแนวทางในการพัฒนาหลักสูตรสิ่งแวดล้อมศึกษาของหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

ประชากรที่ศึกษา ได้แก่ โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร จำนวน 426 โรงเรียน ซึ่งประกอบด้วย โรงเรียนขนาดใหญ่ 82 โรงเรียน ขนาดกลาง 125 โรงเรียน และขนาดเล็ก 219 โรงเรียน

กลุ่มตัวอย่าง หาโดยใช้สูตรของ Taro Yamane คือ

$$n = \frac{N}{1 + Ne^2}$$

n = กลุ่มตัวอย่างที่พอดี

N = ประชากร

e = ค่าความคลาดเคลื่อน = 0.05

ใต้โรงเรียนซึ่งเป็นกลุ่มตัวอย่างทั้งหมด 206 โรงเรียน

การเลือกโรงเรียน เลือกโรงเรียนโดยการจกกลุ่มประชากรตามเขต แล้วเลือกกลุ่มตัวอย่างมาจากแต่ละเขต โดยเทียบอัตราส่วนตามจำนวนโรงเรียนในแต่ละเขต (Proportional Stratified Sampling)

ผู้ให้ข้อมูลของการใช้หลักสูตรประถมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาของโรงเรียน ได้แก่ ผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์กลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และครูผู้สอนกลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต ระดับชั้นละ 1 คน รวมผู้ให้ข้อมูลในแต่ละโรงเรียน โรงเรียนละ 8 คน

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้เป็นแบบสอบถาม 3 ชุด ดังรายละเอียดต่อไปนี้

ชุดที่ 1 แบบสอบถามสำหรับผู้ช่วยผู้บริหารฝ่ายวิชาการ แบ่งเป็น 2 ตอน

คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ในฐานะที่ผู้ช่วยฝ่ายวิชาการเป็นผู้วางแผนการปฏิบัติงานในการใช้หลักสูตร และปัญหาในการวางแผนการปฏิบัติงานในการใช้หลักสูตรประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อมศึกษาในโรงเรียน มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด

ชุดที่ 2 แบบสอบถามและแบบวัดความเข้าใจสำหรับหัวหน้ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นคำถามเกี่ยวกับสถานะภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร ในฐานะที่หัวหน้ากลุ่มประสบการณ์เป็นผู้ดำเนินการให้มีการปฏิบัติในการใช้หลักสูตรให้เป็นไปตามแผนงานของโรงเรียน และปัญหาที่เกิดขึ้นในการจัดทำเนื้องานในการใช้หลักสูตร

ประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ให้เป็นไปตามแผนมีลักษณะเป็นแบบ
ตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษาในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา ซึ่งมีลักษณะเป็นแบบเลือกตอบ

ชุดที่ 3 แบบสอบถามและแบบวัดความเข้าใจสำหรับครูผู้สอนวิชา
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต แบ่งออกเป็น 3 ตอน คือ

ตอนที่ 1 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบ-
สอบถาม

ตอนที่ 2 เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับการใช้หลักสูตรในฐานะที่
เป็นผู้ใช้หลักสูตรโดยตรง แบบสอบถามจะเป็นคำถามเกี่ยวกับสภาพในการจัดการเรียน
การสอนเนื้อหาสิ่งแวดล้อมศึกษาในหัวข้อตามแผนการสอน การใช้สื่อประกอบการสอน
และการวัดและประเมินผลการเรียน ตลอดจนปัญหาในการใช้หลักสูตรซึ่งมีลักษณะเป็น
แบบตรวจสอบรายการ (Check list) และแบบปลายเปิด แบบสอบถามชุดที่ 3 นี้จะ
แตกต่างกันเฉพาะเนื้อหาที่ปรากฏตามระดับชั้นเรียนที่ผู้ตอบแบบสอบถามสอนคือ ตั้งแต่ชั้น
ประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงชั้นประถมศึกษาปีที่ 6

ตอนที่ 3 เป็นแบบวัดความเข้าใจเกี่ยวกับการใช้หลักสูตร
ประถมศึกษา ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับสิ่งแวดล้อมศึกษา เป็นแบบสอบถามชนิดเลือกตอบ

3. การรวบรวมข้อมูล

ผู้วิจัยรวบรวมข้อมูลโดยการส่งทางไปรษณีย์บางส่วน และไปเก็บข้อมูลด้วย
ตนเองบางส่วน

4. การวิเคราะห์ข้อมูล

เกี่ยวกับสถานภาพของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์โดยการแจกแจง
ความถี่ แล้วหาค่าร้อยละ

เกี่ยวกับการใช้หลักสูตร และปัญหาการใช้หลักสูตร วิเคราะห์โดยการ
แจกแจงความถี่เป็นรายข้อ แล้วหาค่าร้อยละ ส่วนความรู้ความเข้าใจของครูเกี่ยวกับ
สิ่งแวดล้อมศึกษา วิเคราะห์โดยใช้ค่าเฉลี่ย (\bar{X}) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.)

การนำเสนอผลการวิจัย

การนำเสนอผลการวิจัย จะเสนอเป็นลำดับขั้นดังนี้

บทที่ 1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา วัตถุประสงค์ของการวิจัย
ขอบเขตของการวิจัย ปัญหาที่ตองการทราบ คำนิยามศัพท์ ประโยชน์ของการวิจัย
วิธีดำเนินการวิจัย และการนำเสนอผลการวิจัย

บทที่ 2 เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

บทที่ 3 วิธีดำเนินการวิจัย ซึ่งประกอบด้วย ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง
เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การรวบรวมข้อมูล และการจัดกระทำข้อมูล

บทที่ 4 ผลการวิเคราะห์ข้อมูล กล่าวถึง ผลการวิเคราะห์ข้อมูลสภาพการใช้
หลักสูตร และปัญหาในการใช้หลักสูตรประถมศึกษา พ.ศ. 2521 ในส่วนที่เกี่ยวกับสิ่งแวดล้อม-
ศึกษาของผู้บริหารโรงเรียน หัวหน้ากลุ่มสร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต และครูผู้สอนกลุ่ม
สร้างเสริมประสบการณ์ชีวิต โดยเสนอในรูปคำบรรยายประกอบตาราง

บทที่ 5 สรุปผลการวิจัย อภิปราย และข้อเสนอแนะ กล่าวถึง วัตถุประสงค์
ของการวิจัย วิธีดำเนินการวิจัย สรุปผลการวิจัย อภิปรายผล และข้อเสนอแนะ

จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย